

en l'enq. que hi vaig fer el 1957 (xix, 63-67).

MENC. ANT. Encara que les primeres són de docs. probt. falsos o almenys antedatats, la toponímia és genuïna dels monjos d'Ovarra que ho coneixien bé.

781 (doc. suspecte): *Valapricha* (SerranoS., *NHbga.*, 204); c. 906: *Ballabrica* (id. 204); c. 910: *Ballabrica* (id. citat en el *DECat.* s. v. *capmàs*); S. x, doc. suspecte: *Valle Aprica* (id. 232); c. l'a. 1000: *Ualbricha* (id., p. 396); S. xi, en un doc. d'Ovarra citat juntament amb «*Biscarrones, Illo, Lavaio*» i el «*pontem de Caluaria*, qui sedet super flumen *Issauena*» (doc. impugnabile: id. ib. 218); 1010: «*Caruz de Ualabricha*» (M. Duque, *Docs. de Ovarra*, 19. 20); c. 1020: «*villa Ualle Apricha*» (id. 87.5), i MDuque en sengles docs. coetanis, ib. 90.3, 91.2 i altres; 1223: «*villam q. d. Vallabriga*» (ib. 169.12); 1043: *Valle Apricha* (ib. id. 123.3); 1053: *villa Valle Apricha* d'Aras (id. ib.); 1135: *Ballabrica* (Serrano, o. c. 252); 1212, cit. junt amb *Merli* (veg.); 1223: «*Bdus. de Eriho --- Ovarra --- villa q. d. Vallabriga*» (Serrano, o. c. 43); 1232: donació del Paborde d'Alquèçar a Petrus de *Ballaprica* (CCandi, *Mi.Hi.Ca.* II, 249); 1263: Tomás de *Ualabryca*, estant en *Ualabrica*, en un testament atorgat a *Buil*, prop de *Boltaña* (Nav. Tomás, *D.C.Ar.* 4.11); 1276 i 1277: *Vallabriga, Valabrdiga* en docs. p.p. Soldevila, *Pere el Gran* I, 2ª. p. 77, 83; 1325: Pere Ramon de *Vallabriga* (*Esp. Sagr.*, 228). *Vallabriga* tenia 9 focs, segons el fogatge de 1495; 1620: *Ballabriga* (*Buill. Ass. Exc. Cat.* xi, 124).

Font Abrega, lleigeixo en el litigi Bellera-Pallars, a. 1375 (ms. llegit a Rialb, on va junt amb *Nerosa*, en aquest text on se citen llocs de cap a la Vall d'Àssua, i alguns de cap al Bòsia: xxxvi, 163.15), però àdhuc això és ja massa apartat de l'Isàvena per poder identificar el lloc amb *Vallabriga*; com sigui, però, que algunes lletres del mot, sobretot la inicial, són de lectura poc clara, no és inversemblant entendre-hi *Font Abrega* com nom d'una font que ragi en una solana (AFRICA); ¿o hi ha algun canvi de sufix?

δb

Vallacona, a Osona oït (a) *balakóna*, allí al peu, 7-vi-68. Mas antic, el més elevat dins el gran sot entre Savassona (te. Tavèrnoles) i la Serra de Roca Falconera, que parteix amb Vilanova de Sau. Es pot analitzar com un cpt. de *vall f.*, amb un NP germ., tornat adjectiu. *Eco* es forma resultant de la normal metafonia de AGIO (docs. tots dos per Först, 15), en docs. nostres *Ecco* a. 964 (Mas, *NBna.* IV, 32), amb variant *Eca*: «mansum d'*Echa* Félaaxs» en un doc. del S. XII relatiu al Berguedà (*Cart. de Poblet* § 300.5): doncs *vall-Econa*, 'la vall de n'Ecco'; no és possible relacionar amb *Ulldecona*, perquè en l'ètimon VOLTICONNA, la -T- recolzada no es podia assimilar a la -L-.

δc(1)

VALLADA, poble valencià important i en posició cèntrica, dins la llarga vall del riu *Cányoles*, que baixa des de la *Font de la Figuera* a ajuntar-se, a Xàtiva, amb el riu d'Albaida.

PRON. POP.: *valá*, anotat a Montesa, 1962 (xxxii, 61.12); id. o *valá* i menys sovint *valáda*, en les enqs. dels pobles del voltant, i a la de Vallada (xxxii, 67-76).

MENC. ANT. 1257-8: *Montesa e Vallada* (MtzFdo., *Doc.Val.ACA* I, nº 76). Sembla que no figura enlloc en el *Rept.*, mentre que hi ha *Montesa* i àdhuc un cop *Canals*, pobles de la mateixa vall, però no val com a indicatiu de menys antiguitat; tampoc hi ha la *Font de la Figuera*: probablement hi havia reticència a fer donacions en aquesta zona: no hi havia pressa a ficar-hi gent, que potser no seria prou lleial quan tot això estava encara en disputa amb les pretensions de Castella i no sense amenaça bèl·lica.

Però sí que el Rei parla de *Vallada* en la Crònica (Ag. p. 374); 1258: *Vallata* (Huici II, 189); 1273: Pere el Gran, el conqueridor de *Montesa* l'anomena «*Alqueriam nostram de Vaylada*, in termino de *Muntesa*». (Soldevila, *Pere el Gran* III, 459); 1273: *Vaylada* (A.C.A., 19, 21 i 23); 1273: *l'alqueria de Vallada* in term. de *Montesa* (MtzFdo., *Doc.Val.ACA* I, 1474); l'a. 1289 se li atorgà Fur de València (*EEMCA*, III, 272). Més biblgr. en Lz. Vargas II, 139.

No hi ha dubte ja per l'indici d'aqueixes mencions, que el lloc, i amb tal nom devia existir des d'abans de la Conquesta. Segons SSiv., Cassiri diu que entre els moros es deia *Belada* o *Vallatat* (deu entendre's -*ata*, amb «ta marbuta»: muda, mer símbol de femení). Parla d'una donació de 1289, i que el 1319 fou donada a l'Orde de Montesa. No figura en els censos de moriscos del S. xvi; sí en el de 1609, *Vallada* amb 200 cases de cristians vells, senyorejats per *Su Majestad* (Reglã, p. 111); cf. fill mateix *Montesa* amb 300, *Moixent* amb 360 i *F. d. l. Figuera* amb 120.

ETIM. Que és romànic —mossàrab— és segur. Fins suposant-la ben fundada la informació de Cassiri, no s'hi oposa pas: *bálaṭa* ja és d'esperar com a forma que aquest nom mossàrab revestia en boques arabòfones, i la *e* i la *d* en serien imitació aproximada en la boca dels nostres. Però hi ha almenys dos ètimons possibles i versemblants.

A). *VALLAITA, plural d'un neutre vulgar VALLATUM, d'on semblen venir el cast. *valla*, oc. ant. *valat* i gascó ant. *baratz* (amb -s de nominatiu) > basc > *bartz(e)*, port. *valado*. ¿Per què aqueix sentit de 'tanques, estacades, closes'? No costaria massa idear alguna justificació quasi, però, merament ideada; cf. tanmateix «El Cercado», nom que avui donen al petit port entre *Vallada* i *Aielo de Malferit*.

No deixa d'haver-hi algun testimoni de VALLATUM fins en la nostra toponímia, si bé força llunyà: la vall